

ERASMUS+ KA1 PROJECT

INSPRAAK VAN LEERDERS EN INZET ERVARINGSDESKUNDIGEN

VERSLAG WERKBEZOEK VLAANDEREN

15 – 17 maart 2022

Deelnemers:

Freek Geurdes

Geert Hogeboom

Jos Niels

Jumbo Klercq

Matthieu Mes

Ria van Ras-Krijnen

Bert-Jan Buiskool (gedeeltelijk)

VAN DAG TOT DAG

Maandag 14 maart Antwerpen

18.00 -19.00 uur Aankomst in B&B Hotel Antwerpen Centrum

Dinsdag 15 maart Antwerpen

10.00 – 13.00 uur

Bezoek aan Karel de Grote Hogeschool Antwerpen

Gesprek met Kristel Driessens en twee ervaringsdeskundigen over **Bind-Kracht in Armoede**, een samenwerkingsverband van onderzoekers, lectoren, trainers en coaches dat zich richt op krachtgericht werken met mensen in armoede. Ze faciliteren de dialoog en willen niets zonder de mensen zelf doen. De aanwezigen zelf zijn als ervaringsdeskundigen betrokken bij onderzoeks-, vormings- en actiegerichte activiteiten.

Bind-Kracht in Armoede bestaat al 18 jaar. Het is geen organisatie maar een samenwerkingsverband met als doel vorming van professionals in het werkveld om de kwaliteit van de hulpverlening te vergroten.

De focus is gericht op armoede. Men kijkt achter de mens.

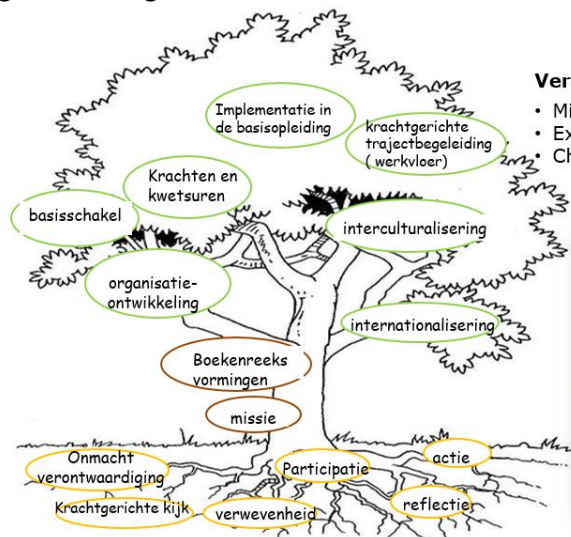
Bind-Kracht leidt zelf geen ervaringsdeskundigen (coaches) op. Die worden gevonden binnen lokale verenigingen. Men ontmoet elkaar bijvoorbeeld in **Recht-op**, een Antwerpse vereniging waar armen het woord nemen om te strijden voor een samenleving zonder uitsluiting. Recht-op geeft hulp aan mensen om een woning te krijgen van de GGZ. Er zijn inmiddels 57 verenigingen voor armoedebestrijding die laagdrempelige ontmoetingen organiseren.

Bind-Kracht gaat uit van de samenleving, niet van individuen. De samenleving sluit mensen uit. De sociale ongelijkheid wordt groter en zit ingebakken in het systeem. Bindkracht is positief krachtgericht. Er is een methodiekboek gemaakt. Men ziet de mensen in armoede als collega's en samen maken zij de hulpverlening beter. Werkt dat? Ja, de blik wordt verruimd. Ze leren beter naar elkaar te luisteren.

Het is belangrijk om mensen in hun eigen cultuur te benaderen. Professionals hebben vaak geen beeld van de doelgroep. Waarom is die kloof zo groot? Hulpverleners komen vaak uit een ander milieu.

Twintig jaar geleden is men begonnen met het inschakelen van ervaringsdeskundigen. Eerst werd een

netwerk van heel veel organisaties opgezet. Bind-Kracht verzorgt de vorming. [Link](#) organiseert de scholing. Je moet kijken naar wat mensen wel kunnen > zorgen dat ze weer invoegen. Pas daarna dingen gaan toevoegen.

Verankering op KdG

- Missie en visie van Bind-Kracht
- Explicitering van de wortels
- Charter voor Bind-Krachtmedewerkers
 - Uitgebouwd vrijwilligersbeleid

Wat betekent armoede voor de coaches en hoe kun je daarvan leren? Er zijn daarover drie boeken geschreven. Men werkt vanuit een projectenboom met wortels (zie illustratie). Centraal staat de vraag: vanuit waar werk je. Daar worden nieuwe projecten op gebaseerd. De coaches hebben een vrijwilligerscontract bij de Hogeschool. Ze hebben een filmproject gemaakt voor studenten. De coaches doen ook mee in de les, niet alleen om één keer hun verhaal vertellen, maar ook als mede-docent. Het project heeft een prijs voor excellent onderwijs gekregen. Bind-Kracht heeft ook meegedaan aan een ESF-project samen met Podwerus Zweden. Daar krijgen coaches een certificaat van de universiteit. Participatie in beleid gaat langzaam. Er is sinds 1994 een steunpunt, gecoördineerd door de **Koning Boudewijnstichting**. Er is een netwerk van 13 levensdomeinen (zie www.armoedebestrijding.be). Men doet onderzoek en werkt met de dialoogmethode. Helaas is er geen geld om het steunpunt institutioneel te maken. Het netwerk probeert daar wat aan te doen. Verder is er het Armoededecreet: iedere vijf jaar wordt er een nieuw plan voor een integrale aanpak in alle ministeries opgesteld. Dat heeft helaas niet altijd succes. Structuren van participatie zijn er wel. Ieder jaar wordt er een rapport uitgebracht. Dat wordt dan besproken in het parlement, maar men doet er niets mee. Er is sprake van een liberaal model: ieder moet zelf zijn kans grijpen. Eigen schuld als het niet lukt. Uitkeringen zitten onder armoedenorm.

Onze indruk:

- Goed dat de Hogeschool in dit project ervaringsdeskundigen erbij betreft en inzet op allerlei terreinen
- Integrale aanpak: onderwijs – onderzoek – beleid – uitvoering
- Methodiek en participatiemodellen ontwikkeld.
- Aanpak tamelijk abstract
- Duidelijk dat ervaringsdeskundigen niet alleen moeten worden gehoord maar zelf het uitgangspunt dienen te zijn bij het ontwikkelen van beleid voor armoedebestrijding.

17.00 uur Aankomst in Brussel in Motel One Brussels.

Woensdag 16 maart Brussel

10.00-12.00 uur

Bezoek aan LIGO in Vilvoorde, de koepelorganisatie van aanbieders van basisvaardigheden.

Gesprek met Barbara Sproelants, 2 medewerkers externe communicatie en 2 ambassadeurs.

De centra volwasseneneducatie in Vlaanderen zijn: CVO (hogescholen) en LIGO (NT1 en NT2). Bij LIGO gaat het om een netwerk van 13 centra met dezelfde visie en missie, goed voor 45.000 cursisten en 1600 medewerkers per jaar

LIGO werkt met de meest kwetsbare groepen die geen diploma secundair onderwijs en beroepsonderwijs hebben, maar wel behoefte aan geletterdheid en leervaardigheid: 80% is laaggeschoold, 17 procent heeft een secundair diploma, 3% een hogere opleiding (vaak NT2ers), 4% onbekend.

Het verschil tussen NT1 en NT2 is niet altijd duidelijk. Dat vervaagt bij hogere niveaus, die kunnen makkelijker samen in één groep. Soms wordt NT1 en NT2 samen in één groep aangeboden vanwege efficiency en om te voorkomen dat groepen te klein worden. 50% is jonger dan 50 jaar. 15% heeft werk en 85% heeft dat niet.

Wat wil LIGO bereiken: impact op de samenleving en impact op de cursisten

Impact op de samenleving:

- expert op laaggeletterdheid
- samenwerking met andere organisaties (vindplaatsen zijn scholen, werkgevers en armoede-organisaties)
- beïnvloeden beleid overheid
- toegankelijke dienstverlening
- samenleving biedt kansen aan laaggeletterden

Impact voor de cursisten

- krachtiger in het werk
- krachtiger als ouder
- krachtiger in dagelijks leven
- krachtiger als burger
- sterker in participatie in wijk of buurt
- krachtiger als consument

Daar worden hun cursussen op toegespitst. Het gaat om basisvaardigheden op maat (vertrekken vanuit de vraag) en functioneel (direct te gebruiken) en in samenwerking met organisaties waar ze dagelijks functioneren (bijvoorbeeld hulptrainer bij een atletiekclub, stadsdiensten bij het loketnet:

Veel partners: **VDAB** (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding), scholen van gevangenen, agentschap integratie etc.

Men wil in vestigingen in alle gemeenten proberen te openen om het aanbod dichtbij huis te organiseren, maar dat lukt niet altijd. Er is sprake van een open leercentrum: je kunt je aanmelden met wat je wilt. Inburgeraars zijn verplicht om deel te nemen, de intake loopt via het **Huis van Nederlands**. Voor NT2 trajecten zijn er wachtlijsten.

NT1 moeten ze wel gericht werven via samenwerkingsorganisaties bijvoorbeeld daklozenopvang. Daar heeft LIGO de cursisten dan ook. Men gaat ook op locaties cursussen geven.

Campagnes zijn gericht op samenwerkingspartners, niet op de doelgroep.

Er is veel inzet van vrijwilligers, maar er blijft altijd een docent aan het stuur in het traject. Vrijwilligers ontwikkelen zich tot professionals.

De agogische visie van LIGO kent 6 pijlers: kijk, inspireer, activeer, zorg, verleg grenzen, verbind.

Cursistenparticipatie:

- vertrek vanuit leerervaring
- in beeld bij intake + rest traject (in les en begeleiding)
- meer inzetten op goede trajectbegeleiding> via ambassadeurs leren/verbinden./versterken

Participeren van lerenden aan beleid van de organisatie: cursisten daarbij betrekken lukt wel. Nog niet op niveau beleid overheid. Deelnemen aan Vlaamse onderwijsraad is lastig voor cursisten.

Er zijn ook twee ambassadeurs bij het gesprek aanwezig:

- Fatima, op 26 jaar begonnen vanuit Marokko met Nederlands, rekenen, rijbewijs, frans, computer. Veel veranderd in haar leven. Kan alles zelf. Werk gevonden als poetsvrouw. In Marokko geen school gehad. Wil nog opleiding volgen.
- Yvette, gepest op school. Ze heeft afgehaakt. Later heeft ze zich bij LIGO gemeld bij een open deur dag. Ze heeft alle cursussen gedaan en is een ander persoon geworden.

Beiden hebben ambassadeursopleiding, 2 keer 30 uur. Vooral de communicatiemodule is belangrijk: verbaal vaardiger worden, afbakenen, mediatraining en terugkoppeling. Verder is er een jaarlijkse ambassadeursdag.

Onze indruk:

- Opvallend dat de organisatie van het Vlaamse onderwijs op dit gebied vrijwel dezelfde is, als die in NL vroeger, toen er nog sprake was van officiële scholen voor basiseducatie en volwasseneneducatie
- Het systeem staat, gezamenlijke filosofie
- Overeenkomst met NL: wachtlijsten voor NT2
- NT1 samenwerking met verschillende vindplaatsen
- Uit hun cijfermateriaal bleek dat zij substantieel meer mensen uit m.n. de NT1-groep scholen dan wij in Nederland
- Zwak punt: het beïnvloeden van de Vlaamse overheid
- Verschil met NL: het belang van een loket voor laaggeletterden
- Vertrekken vanuit de vraag
- Goed bereikbaar

- Laaggeletterden in hun eigen waarde laten
- Ambassadeurs vergelijkbaar met Nederland

12.30 uur – 14.00 uur

Broodjes met soep bij de **Link Armoede**, gesprek met Derkje van der Elst en Carry Flamant

Link is het expertisecentrum in het opleiden en inschakelen van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting in Vlaanderen. De huidige opleiding wordt bedreigd door stopzetting subsidie. Link heeft samengewerkt met een Amsterdamse organisatie, en geparticipeerd in een Grundtvig project. In najaar willen ze een studiedag houden o.a. over laaggeletterdheid en Europa.

In Vlaanderen is een beroepskwalificatieprofiel:

1. ervaringsdeskundige algemeen
2. ervaringsdeskundige beleidsparticipatie

Link is opgericht in 2006 met als doelen: coördinatie ervaringsdeskundigheid, inzet ervaringsdeskundigen en service voor instellingen (consultancy). Dit werk werd wegbezuinigd terwijl het wel een aan de gewesten toebedeelde taak is. Nu zijn er nog twee groepen. Ervaringsdeskundigen mogen geen lesgeven zonder diploma pedagogie.

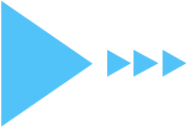
Organisaties hebben ervaringsdeskundigen in dienst plus een methodiekbegeleider bijvoorbeeld in de thuiszorg of maatschappelijk werk. Methodisch leren door dialoog. Momenteel zijn er 83 opgeleide ervaringsdeskundigen betaald aan het werk in Vlaanderen. Ze proberen professionele hulpverleners te laten zien hoe ze met de doelgroep moeten omgaan. Marion Boer in Nederland schrijft daarover. Het beroepscompetentieprofiel moet erkend worden. Het moet een generiek profiel worden, niet alleen voor armoedebestrijding of GGZ. Toch is het moeilijk los te maken van de context.

Toelatingsvoorwaarden voor de opleiding:

1. ervaring hebben in diepe armoede in gezinsverband.
2. groei naar stabiliteit
3. beschikbaar voor basiscompetentie

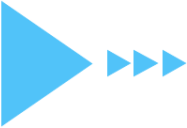
Mensen mogen de opleiding volgen met behoud van uitkering.

De opleiding duurt vier jaar in deeltijd, maar is erkend als voltijdopleiding. Vier jaar heb je nodig om jezelf voor te bereiden op deze nieuwe rol, het is vergelijkbaar met therapie. LIGO deed vroeger het voortraject voor hen. Na deze opleiding kan men een beroepsopleiding CVO volgen: brugjaar + 3 jaar beroepsopleiding. 1000 uur in 3 jaar.

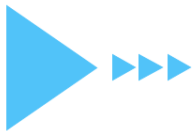
Voortraject- oprit naar de beroepsopleiding

- 1 jaar
- 2 lesdagen
- Vakken
 - Communicatief gedrag
 - Organisatie en samenwerking
 - Maatschappij, cultuur en samenleving (AAV)
 - IT (AAV)
 - Nederlands (AAV)
 - Supervisie
- Kenmerken
 - Aandacht voor houding en waarden
 - Thema's: veiligheid, armoede als rode draad, aandacht groepsgebeuren, confronteren, talken, functioneren in team

Beroepsopleiding (ISO3: uitgebreid tegenwoordig educatieve noden)

- 3 jaar
- 2 à 3 lesdagen per week
- 1ste jaar
 - Nadruk op lessen
 - Eigen levensverhaal
- 2de jaar
 - Combinatie theorie - stage
 - 320 uren stage
- 3de jaar
 - Combinatie theorie - stage
 - Projectwerk
- Sleutelvaardigheden : assertiviteit, contactvaardigheid, leergierigheid, empathie, zelfvertrouwen, kritische ingesteldheid,...
- Permanente evaluatie, husselijke taken en opdrachten, reflectie, examens...

Modules/vakken in beroepsopleiding 180u

- Methodische training (situatueel handelen) 520u
- Expressie (agogische methodieken) 80u
- Communicatie (agogische methodieken) 80u
- Armoede in de maatschappij (maatschappelijke vorming) 60u
- Maatschappelijke structuren (maatschappelijke vorming) 40u
- Ethiek en deontologie (maatschappelijke vorming) 40u
- Omgaan met Stress (agogische methodieken) 40u
- Gezondheid en welzijn (verzorging) 40u
- Psychologische processen en vaardigheden (toegepaste psychologie) 220u
- Beroepspraktijk Ervaringsdeskundige (praktijk situatiegerichte training) 640u
- Projectwerk (praktijk situatiegerichte training) 80u

De opleiding kent 30% uitval. Er zijn 20 starters en maximaal 5 groepen. Ze komen niet allemaal als ervaringsdeskundige aan het werk, maar ze maken wel grote veranderingen mee in het eigen leven. Gaan soms iets anders doen.

Ze komen onder andere te werken. Bij vakbond, pleegzorg, kind en gezin, overheid, OCDW, samenlevingsopbouw.

In totaal zijn 250 ervaringsdeskundigen opgeleid. Sommige organisaties hebben eigen opleidingsbeleid

Nu is er geen geld meer voor docenten en ervaringsdeskundigen die lesgeven.

Wat gaan ze doen? Ze willen een generiek opleidingsprofiel opstellen voor meer dingen dan alleen armoede. Dan moeten organisaties zelf de middelen uittrekken om docenten aan te nemen.

Onze indruk:

- Vierjarige opleiding: erg lang en intensief. Goed en degelijk opgezet
- In hoeverre is dat nodig, 4 jaar
- Wat is het rendement – slechts 8 mensen echt betaald actief als ervaringsdeskundige
- Op zich een mooi programma, maar er is geen vraag vanuit de arbeidsmarkt
- Curriculum nog eens goed bekijken: misschien kunnen we er enkele modules uit samenstellen
- Mensen waren erg betrokken
- Denken vanuit het systeem, vanuit de samenhang

Donderdag 17 maart Brussel

9.30-11.00 uur

Bezoek aan [European Association for the Education of Adults](#) is de Europese belangenorganisatie voor non-formele educatie

Geprek met Raffaeli Kirchner en Aleksandra Kozyra en twee Oostenrijkse collega's over the voice of the learner in Europa. Focus: hoe kun je de voice of the learner gestalte geven, wat is daarvoor nodig.

De EAEA is een krachtige belangenvereniging voor de non-formele educatie. Er zijn 120 leden (veelal nationale koepelorganisaties) in 43 landen, die op hun beurt meer dan 5000 organisaties vertegenwoordigen. EAEA heeft een brede visie op volwasseneneducatie, zowel gericht op werk als op burgerschap en op persoonlijke ontwikkeling. EAEA probeert het Europese beleid te beïnvloeden, leden te ondersteunen bij het beïnvloeden van de nationale politiek, de civil society te vertegenwoordigen door middel van projecten, informatievoorziening en netwerken. EAEA wordt grotendeels gefinancierd vanuit Erasmus+, maar ook via contributies en projecten.

De indruk bij EAEA is dat er in Europa nog niet veel gebeurt op het gebied van de voice of the learner, Wales (learner councils en leercirkels) en Ierland uitgezonderd. Daar hebben we zelf in eerdere bezoeken kennis van genomen. Ierland is een heel goed voorbeeld van het betrekken van lerenden bij het beleid. Het kent een vrij platte structuur en de beleidsparticipatie is bij wet geregeld. Verder is beleidsparticipatie door lerenden in Europa nergens nog goed ingebed. Nergens in Europa nog goed ingebed. De Duitse en Deense structuur is veel bureaucratischer. In Frankrijk zijn er nog enkele lokale projecten en Zweden kent studiecirkels die ook op beleidsontwikkeling gericht zijn. Voor veel lokale projecten geldt dat lerenden soms inspraak hebben op een deel, maar niet op het hele proces. Men is vaak afhankelijk van de welwillendheid van degenen die het voor het zeggen hebben. Het zou goed zijn om een inventarisatie te maken van al die projecten, de praktijk van de stichting ABC zou daar ook goed in passen. EAEA zou daar bijvoorbeeld aandacht aan kunnen besteden in de landenrapporten. Ook zou men kunnen denken over andere participatievormen, bijvoorbeeld coöperaties van lerenden en docenten (handboek FairShare Labs, Jumbo).

Onze indruk:

- Het gesprek ging heel vlug en snel, Engels was daardoor soms moeilijk te vertalen
- Zeer algemeen verhaal over een Europese aanpak
- Weinig cijfers en data beschikbaar
- EAEA heeft interesse in het thema, maar geeft ook aan dat er vanuit EU weinig aandacht voor is
- Ze hadden hun best gedaan om voorbeelden elders in Europa te vinden, maar het waren

allemaal erg lokale projecten, met uitzondering van Ierland (maar dat wisten we zelf al)

- Onderstreepten de noodzaak om tot een inventarisatie van projecten te komen
- Misschien aandachtspunt bij hun jaarlijkse country reports?
- Wij waren interessanter voor hen dan zij voor ons
- Eventueel samen projectaanvraag doen

13.30 -15.00 uur

Bezoek aan Linc-vzw, gesprek met Dirk Bocken

De grenzen van onze taal zijn de grenzen van onze wereld. Taal is het medium waarmee we informatie ontvangen. Taal, in al haar vormen, kunnen gebruiken en begrijpen is daarom van essentieel belang om te kunnen deelnemen aan de samenleving. LINC zet zich al veertig jaar in om ervoor te zorgen dat iedereen zich thuis kan voelen in de kennismaatschappij. Om daar impactvol aan bij te dragen, voelt LINC de nood om een nieuwe focus te leggen en het thema op coherente wijze te benaderen. Daarom zetten we resoluut in op 'meervoudige geletterdheid'. 'Meervoudige geletterdheid' stelt dat taal het brede spectrum van communicatiemediën omvat: geschreven en gesproken taal, beeld- en cijfertaal. Het concept behelst ook een werkwijze die LINC de structuur en de coherente benadering biedt om de complexe maatschappij te analyseren.

Behalve de behoefte aan meervoudige geletterdheid identificeert LINC in de huidige maatschappij ook een sterke nood aan verbondenheid en direct contact tussen mensen. Om in te spelen op die nood wil LINC haar jarenlange expertise met het vertellen van verhalen nog sterker inzetten. Doordat verhalen mensen verbinden, gaan ze eenzaamheid tegen en stimuleren ze meerstemmigheid. Om die tweede focus meer diepgang te geven, maakt LINC gebruik van inzichten uit de narratieve therapie die aantonen dat verhalen over onszelf ons zelfbeeld versterken. Door mensen verhalen over zichzelf te laten vertellen en anderen ernaar te laten luisteren, draagt LINC bij aan de emancipatie van individuen en groepen. Kritisch blijven kijken naar informatie en vertrekken vanuit de lerenden, dat wil LINC nog meer gaan doen, LINC heeft nog veel aanbod, maar willen ook meer naar de vraag van lerenden toe werken.

Onze indruk:

- Inhoudelijke visie sterk ontwikkeld
- Werkt veel samen met bibliotheken
- Nog sterk aanbod gericht, maar wel veel aandacht voor aansluiten bij ervaringen van doelgroep
- Digitale tools, digitale vaardigheden
- Mediawijsheid, fake news
- Aandacht voor meervoudige geletterdheid: taal is meer dan alleen de taal leren, het is ook een kwestie van begrip en inzicht, betekenissen kunnen duiden
- Gebruik van figuren en symbolen (sterk visueel ingesteld)
- Raakvlakken met Oefenen.NL

15.00 -16.00 uur

Afsluitend evaluatief gesprek samen met Dirk Bocken die ons zeer behulpzaam is geweest met het aandragen van verschillende te bezoeken organisaties.

Conclusies

De eerste doelstelling - een indruk krijgen van hoe het met de voice van de learner en de inzet van ervaringsdeskundigen in Vlaanderen gesteld is - is gehaald. Het onderwerp is in alle bezoeken uitgebreid aan de orde geweest. Het is duidelijk dat ze daar aandacht aan schenken en dat ze dat verder willen ontwikkelen. De inspraak in en op het beleid is niet geregeld en grotendeels afhankelijk van hoe instellingen daar lokaal mee bezig zijn. Inspraak van de lerenden is niet structureel ingebed. Ze zijn daarin niet verder dan in Nederland, wij zijn eerder een voorbeeld voor hen. Vergeleken met eerdere bezoeken aan Ierland en Wales heeft dit bezoek niet veel nieuws opgeleverd.

De tweede doelstelling - handvatten krijgen voor hoe lerenden voorbereid en ondersteund worden op de verschillende rollen en taken in het kader van inspraak en betrokken zijn bij het ontwikkelen van beleid - heeft minder resultaat opgeleverd. De meeste aanknopingspunten zijn te vinden in het curriculum van de opleiding voor ervaringsdeskundigen van LINK Armoede. Het is de moeite waard dit curriculum nog eens bekijken en na te gaan of er geen minder zware en kortere variant uit de halen valt, misschien opgedeeld in verschillende modules.

Al met al kan gesteld worden dat het volgende van belang is:

- Een onderliggende visie
- Een integrale aanpak
- Van onderop werken
- Eigen NT1 en NT2 centra
- Methodieken voor scholing
- Aandacht voor meervoudige geletterdheid

Wellicht kunnen Stichting ABC en Learn for Life samen in de toekomst een kennissessie hierover organiseren, zo mogelijk samen met OCW).